Lunds universitet
Språk- och litteraturcentrum
Filmvetenskap
Handledare: Erik Hedling
2019-01-17

Oskar Johansson
FIVK01

Ondskans konungar och hejdukar

En semiotisk analys av fyra Robin Hood filmer

Abstract

Essential to many films is the conflict between good and evil. This paper presents an overview of the representation of evil in film. The paper's purpose is to find out how the three principal antagonists in four Robin Hood movies are represented as being evil and how this has changed over time. The study method used is semiotic analysis. The previous research in the field of evil representation in film is limited, and a semiotic analysis of evil in Robin Hood movies is, to the best of the author's knowledge, nonexistent. The findings indicate that the supposed evil characters are represented as misogynistic, anti-Christian, unholy, sadistic, violent, murderous and uncompromising persons. The representation has shifted over time to being less focused on iconography and religious themes. Instead the evil characters tended to be visually more abnormal and deformed in the two modern films. In conclusion, the representation of evil in old and new Robin Hood films share many common motifs. However, evil in modern film is more simplified and more explicit.

Keywords: Semiotic analysis, Robin Hood, evil, prins John, sheriffen av Nottingham, Sir Guy of Gisburne

Innehållsförteckning

1. Inledning **1**

2. Syfte, problemformulering och frågeställningar **2**

3. Forskningsläge **2**

4. Material och källor **3**

5. Teori och metod **4**

6. Disposition **6**

7. Analys av filmerna **6**

7.1 *Robin Hood* (1922) 6

7.1.1. Handling 6

7.1.2. Analys av relevanta scener där prins John, sheriffen av Nottingham och Sir Guy of Gisburne medverkar eller omnämns i textskyltar 7

7.1.2.1 Prins John 7

7.1.2.2 Sheriffen av Nottingham 9

7.1.2.3. Sir Guy of Gisburne 10

7.2 *The Adventures of Robin Hood* (1938) 11

7.2.1. Handling 11

7.2.2. Analys av relevanta scener där prins John, sheriffen av Nottingham och Sir Guy of Gisburne omnämns eller medverkar 11

7.2.2.1 Prins John 11

7.2.2.2 Sheriffen av Nottingham 13

7.2.2.3 Sir Guy of Gisburne 13

7.3 *Robin Hood: Prince of Thieves* (1991) 14

7.3.1. Handling 14

7.3.2. Analys av relevanta scener där prins John, sheriffen av Nottingham och Sir Guy of Gisburne medverkar 15

7.3.2.1. Prins John 15

7.3.2.2. Sheriffen av Nottingham 15

7.3.2.3. Sir Guy of Gisburne 17

7.4 *Robin Hood* (2010) 18

7.4.1. Handling 18

7.4.2. Analys av relevanta scener där prins John, sheriffen av Nottingham och Sir Godfrey omnämns eller medverkar 18

7.4.2.1 Prins John 18

7.4.2.2 Sheriffen av Nottingham 19

7.4.2.3 Sir Godfrey 19

8. Sammanfattning och avslutande diskussion **21**

9. Förslag till fortsatt forskning **24**

10. Käll- och litteraturförteckning **25**

1. Inledning

Ondska är ett svårdefinierat begrepp. Moderna existentialister menar att ondska är meningslöst att studera. Traditionellt har debatten inom västvärlden förts inom de judiska och kristna kontexterna.[1] Nationalencyklopedin definierar en ond människa som någon med syfte att ”vålla skada och därför måste fördömas.”[2]

Hur definieras då ondska på film? Hur skildras ondskefulla personer i olika tidsperioder? Ett sätt att ta reda på detta är studera arketypen för en folkhjälte, nämligen Robin Hood och upptäcka kontrasten till de ondskefulla karaktärerna. Vad är det som gör prins John, Sir Guy of Gisburne och sheriffen av Nottingham avskyvärda i filmerna?

Robin Hood är en legendarisk engelsk stråtrövare som figurerat flitigt i litteratur, dikter, ballader, pjäser, tecknade serier och filmer. Robin Hood har verklighetsgrund även om ingen definitivt har lyckats knyta honom till en verklig person. De personer som historiker har försökt att identifiera som Robin Hood levde på 1200-talet.

Flera av personerna som idag associeras med Robin Hood saknas i de tidigaste medeltida källorna, exempelvis broder Tuck som först nämndes på 1470-talet och jungfru Marian som inte beskrevs förrän i slutet av 1400-talet.[3] Dick Harrison skriver i sin bok *Mannen från Barnsdale* att Broder Tuck var medlem i en av de många mendikantorderna och någon som kämpade mot rika kloster och abbotar.[4]

Den legendariska Robin Hood var en rebell och tillsammans med sina kompanjoner tog han från de rika auktoriteterna, ibland med dödlig utgång, och gav vinsten till de fattiga. I legenderna är sheriffen av Nottingham den mest förekommande fienden som representant för centralregeringen. Robin Hood var även känd för att behandla kvinnor, de fattiga och de anspråkslösa människorna med respekt.[5]

Anledningen till ämnesvalet är att Robin Hood är en viktig person i populärkulturen, vilket kan förstås exempelvis genom att det fortfarande produceras storproduktioner med temat. Robin Hood filmerna vore dock inte någonting utan verkliga nemesis som återfinns i prins John, Sir Guy of Gisburne och sheriffen av Nottingham.

---

[1] David Ray Griffin, *God, Power, and Evil: A Process Theodicy*, Louisville: Westminster John Knox Press 1976,s. 16 f.
[2] “Ond”, *Nationalencyklopedin*, uppslagspost hämtad från: https://www.ne.se/uppslagsverk/ordbok/svensk/ond (2018-10-02).
[3] “Robin Hood”, *Nationalencyklopedin*, uppslagspost hämtad från: https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/robin-hood (2018-09-18).
[4] Dick Harrison, *Mannen från Barnsdale: Historien om Robin Hood och hans legend*, Stockholm: Prisma 2000 s. 207.
[5] The Editors of Encyclopaedia Britannica, “Robin Hood: Legendary Hero”, *Encyclopædia Britannica*, uppslagspost hämtad från: https://www.britannica.com/topic/Robin-Hood (2018-09-18).

2. Syfte, problemformulering och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att undersöka hur prins John, Sir Guy of Gisburne och sheriffen av Nottingham framställs som ondskefulla personer i de största Robin Hood filmproduktionerna och hur detta har förändrats över tid. De filmer som ligger till grund för analysen är *Robin Hood* (Allan Dwan, 1922), *The Adventures of Robin Hood* (*Robin Hoods äventyr*, Michael Curtiz & William Keighley, 1938), *Robin Hood: Prince of Thieves* ("*Robin Hood: Tjuvarnas prins*", Kevin Reynolds, 1991) och *Robin Hood* (Ridley Scott, 2010).

Som analytiskt verktyg kommer semiotisk analys att användas, med fokus på vad som kännetecknar ondska. Förhoppningsvis kommer den förestående närläsningen av filmerna kunna ge klarhet till uppsatsens frågeställningar och troligen kommer slutsatserna inte bara vara betydelsefulla för just forskning kring Robin Hood filmerna utan kommer även ge en större förståelse i hur ondskefulla personer har uppfattats och beskrivits i olika filmhistoriska perioder.

De två grundläggande frågeställningarna som uppsatsen ämnar besvara är följande;

- Hur framställs Robin Hoods ärkefiender prins John, Sir Guy of Gisburne och sheriffen av Nottingham som ondskefulla i de valda filmerna?
- Finns det några tydliga skillnader i hur ondskefulla personer gestaltas beroende på tidsperioden när filmerna hade premiär?

3. Forskningsläge

Till författarens vetskap har det hittills inte gjorts en semiotisk analys av vad som kännetecknar de ondskefulla karaktärerna prins John (sedermera kung John), Sir Guy of Gisburne och sheriffen av Nottingham på en enda av alla Robin Hood filmerna som finns. Den forskning som gjorts på Robin Hood film tidigare omfattar filmmusik,[6] utvärdering av filmernas användbarhet som underlag för lärare i deras undervisning,[7] hur medeltiden representeras i filmerna,[8] adaptionsstudier[9] och olika ideologiska tolkningar av Robin Hoods motivation.[10]

[6] Steve Harvey, "Scoring in the Hood", *Pro Sound News*, 2010: *vol* 32. no. 5; Ben Winters, *Erich Wolfgang Korngold's The Adventures of Robin Hood: A Film Score Guide*, Lanham: Scarecrow Press 2007.
[7] Joseph E Champouc, "Comparative analyses of live-action and animated film remake scenes: finding alternative film-based teaching resources", *Educational Media International*, 2006: vol. 42 no. 1.
[8] Richard Burt, "Getting Schmedieval: Of Manuscript and Film Prologues, Paratexts, and Parodies", *Exemplaria*, 2007: vol. 19 no. 2.
[9] Thomas Leitch, "Adaptation Without Sources: The Adventures of Robin Hood", *Literature/Film Quarterly*, 2008: *vol.* 36 no. 1; Richard Clouet, "The Robin Hood Legend and its Cultural Adaptation for the Film Industry: Comparing Literary Sources with Filmic Representations", *Journal of English Studies*, 2001: *vol.* 3.
[10] Dudley Jones, "Reconstructing Robin Hood: Ideology, Popular Film, and Television", i *A Necessary Fantasy? The Heroic Figure in Children's Popular Culture.* red. Dudley Jones & Tony Watkins, Abingdon-on-Thames: Routledge 2000, s. 111-135.

Flertalet litteraturvetenskapliga studier av Robin Hood har genomförts[11] varav endast en med semiotiskt perspektiv.[12] En del av litteraturforskningen kretsar kring texterna från ett historiskt perspektiv[13] medan andra behandlar Robin Hood som legendarisk och mytisk karaktär.[14]

Semiotiken har som forskningsområde inom film en lång tradition. Kända teoretiker innefattar bland andra Umberto Eco.[15] Det har utförts en del studier om hur ondskefulla karaktärer representeras i film, dock inte på karaktärerna från Robin Hood filmerna. En användbar bok på området är *The Changing Face of Evil in Film and Television* sammanställd av redaktören Martin F. Norden år 2007.

I boken beskrivs ondska som enklare att konstruera i en historisk kontext, då etiska skiljelinjer kan uppfattas som mer tydliga för en modern publik. Historiska representationer av ondska kan även ha effekten att en modern publik känner sig mer upplyst. Linda Bradley Salamon skriver i boken *The Changing Face of Evil in Film and Television* att många filmer anpassar de förment historiskt ”onda” karaktärerna till moderna förhållanden och problem.[16]

Uppsatsen kommer in i forskningskontexten genom att besvara frågor som inte besvarats tidigare kring ondskefulla karaktärer i Robin Hood filmerna. Målet är även att bidra till forskningen kring hur ondska gestaltas på film under olika tidsperioder.

4. Material och källor

Den första kända Robin Hood filmen är producerad av det brittiska bolaget Clarendon och heter *Robin Hood and His Merry Men* (”*Robin Hood och hans glada män*”, Percy Stow, 1908).[17] Den första riktiga storproduktionen var *Robin Hood* (1922).[18] Nästa Robin Hood film som producerades var *The Adventures of Robin Hood* (1938) vilket även var den

[11] Margery Hourihan, *Deconstructing the Hero. Literary theory and children's literature*, Abingdon-on-Thames: Routledge 1997; Stephen Thomas Knight (red.), *Robin Hood: An Anthology of Scholarship and Criticism*, Woodbridge: D.S. Brewer 1999.
[12] Roberta Kevelson, *Inlaws-outlaws: A semiotics of systematic interaction: “Robin Hood” and the “king´s law” (Studies in semiotics)*, Bloomington: Indiana University Press 1977.
[13] Anthony James Pollard, *Imagining Robin Hood: The Late-Medieval Stories in Historical Context*, London: Routledge 2004.
[14] Stephen Thomas Knight, *Robin Hood: A Mythic Biography*, New York: Cornell University Press 2003; Jeffrey L. Singman, *Robin Hood. The Shaping of the Legend*, Westport: Greenwood Press 1998.
[15] Umberto Eco, “On the contribution of film to semiotics”, *Quarterly Review of Film Studies*, 1977: vol. 2 no. 1.
[16] Linda Bradley Salamon, “Screening Evil in History: *Rope, Compulsion, Scarface, Richard III*”, i *The Changing Face of Evil in Film and Television.* red. Martin F. Norden, Amsterdam: Rodopi 2007 s. 18-19.
[17] “Robin Hood and His Merry Men (1908)”, *Internet Movie Database*, uppslagspost hämtad från: https://www.imdb.com/title/tt1226797/ (2018-09-18).
[18] ”Robin Hood (1922): Trivia”, *Internet Movie Database*, uppslagspost hämtad från: https://www.imdb.com/title/tt0013556/trivia?ref_=tt_trv_trv (2018-09-18).

första Robin Hood filmen i färg och med ljud. Filmens 2 miljonsdollarsbudget var enorm för tiden. Filmen anses idag vara ett av tidernas största mästerverk inom äventyrsgenren.[19]

Uppsatsens primärmaterial består av de fyra Robin Hood filmerna *Robin Hood* (1922), *The Adventures of Robin Hood* (1938), *Robin Hood: Prince of Thieves* (1991) och *Robin Hood* (2010). Dessa valdes därför att de är de största och mest välkända icke animerade Robin Hood filmproduktionerna[20] och tidsmässigt representerar de en stor del av filmhistorien. Det kommer därför bli möjligt att jämföra olika tidsperioder med varandra. Den allra senaste storproduktionen på temat är *Robin Hood* (Otto Bathurst, 2018) och kunde inte inkluderats då den ännu bara finns att se på bio.

Uppsatsens sekundärmaterial består både av artiklar på internet samt tryckta böcker. Internetkällor som används är exempelvis Nationalencyklopedin, Encyclopedia Britannica och Internet Movie Database. Tryckta källor som har särskild betydelse för denna uppsats är *The Changing Face of Evil in Film and Television*, *Semiotics: The Basics* skriven av Daniel Chandler och annan litteratur som berör semiotik.

5. Teori och metod

Det teoretiska ramverk som används i denna uppsats återfinns i semiotiken. Uppsatsens metod är den hermeneutiskt förankrade semiotiska analysen. Semiotiken kan spåra sina rötter till försokratiska filosofer i antikens Grekland. Den moderna semiotiken växte fram under slutet av 1800-talet.[21] Den schweiziske lingvisten Ferdinand de Saussure myntade begreppet semiologi och menade att studier av tecken i samhället skulle vara möjligt att applicera på alla typer av teckenbildande system. Begreppet semiotik användes först av den amerikanske filosofen Charles Sanders Peirce, dock åsyftar vårt samtida begrepp ”semiotik” mestadels Saussures teorier kring tecken på grund av att dessa haft större genomslag.[22]

Alla våra tankar, erfarenheter och till och med uppfattningen om vår egen identitet är beroende av existerande teckensystem i samhället. Språket är det som ger oss människor redskapen att dela upp vår verklighet på meningsfulla vis.[23] I filmteoretiska sammanhang

[19] Lee Pfeiffer. “The Adventures of Robin Hood: Film by Curtiz and Keighley (1938)”, *Encyclopædia Britannica*, uppslagspost hämtad från: https://www.britannica.com/topic/The-Adventures-of-Robin-Hood (2018-09-21).
[20] Erik Davis, “The Five: Most Popular Robin Hoods” *Fandango*, artikeln hämtad från: https://www.fandango.com/movie-news/the-five-most-popular-robin-hoods-595186 (2018-11-27).
[21] Joseph G Kickasola, ”Semiotics and Semiology”, i *The Routledge Companion to Philosophy and Film*, red. Paisley Livingston & Carl R. Plantinga, London: Routledge 2008 s. 457.
[22] Susan Hayward, *Cinema Studies: The Key Concepts*, femte reviderade upplagan, London: Routledge 2018, s. 342.
[23] Jonathan Bignell, *Media Semiotics: An Introduction*, andra reviderade upplagan, Manchester: Manchester University Press 2002, s. 7.

innebär semiotiken att film betraktas som en speciell typ av meningsbildande system. Det innebär att forskaren kan identifiera den grundläggande meningen i filmer, men även dess underliggande implikationer i exempelvis det talade språket, ljud, musik och den rörliga bilden självt.[24]

Begreppen denotation och konnotation är denna uppsats två viktigaste verktyg för att analysera de valda scenerna. Denotation är ett teckens bokstavliga och uppenbara mening, exempelvis färgen röd. Konnotation är den implicita, symboliska och associativa meningen, exempelvis att färgen röd skulle kunna signalera fara.[25] Konnotationer är kontextkänsliga och ett teckens meningar kan variera beroende på kulturella och personliga meningskonstruktioner.[26]

Konnotationens kulturella värde och ett exempel på hur en filmanalys kan utföras med metoden semiotisk analys, går att exemplifiera med en fiktiv scen med två män och en kvinna i bild. Denotationen är vad vi ser, två män och en kvinna. Ljussättningen kommer från sidan med följden att en av männen hamnar i skugga. Kameran är placerad från en något låg vinkel vilket får karaktärerna att lätt förvrängas. En konnotativ tolkning är att detta skulle kunna signalera farorna med ett triangulärt förhållande. Klassiska narrativa konventioner innebär att denna typ av triangulära förhållande kommer sluta med en av karaktärernas frånfälle. I det nämnda exemplet mannen i skuggorna.

Ytterligare associationer som kan tolkas genom dessa kulturella konventioner är att heterosexuella monogama relationer är den enda accepterade uttrycksformen för sexualitet.[27] Nyckeln inom semiotisk filmforskning är att fråga sig vad tecknen betyder.[28]

De typologier av koder som är intressanta för denna uppsats utgörs av några av de vanligaste kodförmedlande sammanhangen, nämligen de sociala, textuella och tolkande. Till kategorin sociala koder tillhör det verbala språket, med tolkningsmöjligheter inom bland annat paralingvistisk fonetik. Även kroppsliga koder såsom varukoder innefattas inom kodförmedlande, vilket innebär exempelvis mode, kläder och bilar. Beteendemässiga koder är även intresse att studera. De textuella koderna utgörs av de vetenskapliga, estetiska, genremässiga, retoriska, stilistiska och massmediala koderna. Slutligen innefattar de tolkande

[24] Annette Kuhn & Guy Westwell, *Oxford Dictionary of Film Studies*, Oxford: Oxford University Press 2012, s. 366.
[25] Kuhn & Westwell, *Oxford Dictionary of Film Studies*, s. 114.
[26] Hayward, *Cinema Studies: The Key Concepts*, s. 343.
[27] Hayward, *Cinema Studies: The Key Concepts*, s. 110 f.
[28] Hayward, *Cinema Studies: The Key Concepts*, s. 344.

koderna det perceptuella och ideologiska exempelvis om syftet var att signalera liberalism eller konservatism.[29]

Metoden innebär att utvalda delar av de fyra valda filmerna analyseras var för sig. De scener som valts ut att analyseras är de där antingen prins John, Sir Guy of Gisburne eller sheriffen av Nottingham omnämns eller medverkar. Dessa tre karaktärer har valts därför att de kontinuerligt figurerar som huvudfiender för Robin Hood i de flesta av filmerna. I den senaste filmen analyseras även en karaktär vid namn Sir Godfrey, på grund av att han i den filmen utgör den huvudsakliga antagonisten och är starkt inspirerad av Sir Guy of Gisburne.

Analysens utförs genom att scenens händelseförlopp beskrivs. Detta är scenens denotation, vilket härefter inte kommer skrivas ut, eftersom det är den bokstavliga beskrivningen av händelseförloppet. Efter det beskrivs scenens konnotationer detaljerat i den grad som krävs för att göra en uttömmande analys. Tidsangivelserna anges vid behov i timmar, minuter och sekunder respektive, exempelvis 1 minut och 20 sekunder.

6. Disposition

Uppsatsens huvuddel består av analyser utförda i tidskronologisk ordning på de fyra utvalda Robin Hood filmerna. Filmernas handlingar beskrivs separat, då de skiljer sig en del. Filmerna analyseras sedan separat. Den semiotiska analysen och tolkningen av de ondskefulla karaktärerna kommer att redogöras för utförligt. Uppsatsen avslutas med en sammanfattande och avslutande diskussions del, där representationen av ondska under de olika perioderna kontrasteras med varandra.

7. Analys av filmerna

7.1 *Robin Hood* (1922)

7.1.1. Handling

Earlen av Huntingdon (Douglas Fairbanks) deltar i ett tornerspel för riddare vid Rikard Lejonhjärtas slott. Huntingdon vinner inte bara riddarspelet utan även jungfru Marians hjärta. Lejonhjärta förbereder sig för att invadera det Heliga landet med sina korsfarare. Han tar med sig Huntingdon på korståget och lämnar sin bror, prins John, ensam och direkt gör denne anspråk på kungatronen.

John visar sig vara en grym härskare och jungfru Marian sänder efter hjälp. Huntingdon mottager meddelandet och tar sig tillbaka till England där han tar namnet Robin Hood. Hood och hans anhängare motsätter sig prins John och ägnar dagarna åt att råna

[29] Daniel Chandler, *Semiotics: The Basics*, andra reviderade upplagan, London: Routledge 2007, s. 149 f.

adelsmän. Slutligen kommer Lejonhjärta tillbaka från korståget och John blir genast utkastad från slottet och Robin Hood gifter sig med jungfru Marian.

7.1.2. Analys av relevanta scener där prins John, sheriffen av Nottingham och Sir Guy of Gisburne medverkar eller omnämns i textskyltar

7.1.2.1 Prins John

Inom romersk-katolsk teologi finns det sju dödssynder (peccata mortalia) vilka skiljer sig från de förlåtliga synderna (peccata venialia). Det är möjligt att få förlåtelse för dödssynderna endast genom kyrklig botgöring. I jämförelse med katolicismen är protestantismen striktare angående vad som kräver förlåtelse. Enligt Martin Luther var all typ av synd skadlig för människans förhållande med Gud. De sju dödssynderna är högmod (superbia), girighet (avaritia), vällust (luxuria), avund (invidia), frosseri (gula), vrede (ira) och likgiltighet (acedia).[30] Prins John, Sheriffen av Nottingham och Sir Guy of Gisburne gör sig skyldiga till de flesta av dessa.

Första gången som prins John dyker upp i filmen, 3 minuter och 19 sekunder in i filmen, gör han sig skyldig till dödssynden högmod. Prins John befinner sig på ett upphöjt podium med den bästa utsikten över de stundande riddarspelen. Han ställer sig framför sin plats bredvid Rikard Lejonhjärtas tron. John sätter sig demonstrativt ned innan kungen ens är framme vid sin tron. Scenen konnoterar att prins John anser sig vara finare än kungen. Inom västerländska etikettsregler ska värden sätta sig ned på sin plats först.[31]

Filmen är bitvis mycket visuell när den illustrerar Johns ondska. 4 minuter och 17 sekunder in i filmen ser vi Lejonhjärta sitta på en märkbart större tron än sin bror. John sitter till vänster om kungen och storleksmässigt framstår han som en dvärg i jämförelse (figur A). Skillnaden i storlek konnoterar dels att John är Rikards yngre bror, dels att han som person har en lägre ställning och lägre moral. Rikard äter på ett saftigt köttben medan John sneglar på honom. John vrider halvt huvudet och hans ansiktsuttryck signalerar avsky. Johns blick konnoterar avundsjuka, vilket är en dödssynd.

På Johns vänstra hand sitter en falk och i höger hand har han en spira som är betydligt mindre än Lejonhjärtas (figur B). Spiror representerar makt och framförallt kunglig

[30] "Dödssynd", *Nationalencyklopedin*, uppslagspost hämtad från: https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/d%C3%B6dssynd (2018-11-27).
[31] Carolyn Menyes, "You're Probably Sitting Down at the Dinner Table Wrong", *The Daily Meal* artikeln hämtad från: https://www.thedailymeal.com/entertain/how-to-sit-dinner-table (2018-11-29).

makt.[32] Scenen konnoterar alltså att lejonhjärta har mer officiell makt än John, vilket inte är något märkligt, då han är kung. Det intressanta är vad falken konnoterar. I kristen symbolik används den vilda falken för att symbolisera ondskefulla tankar och handlingar. Den tama falken används för att representera antingen en helig man eller en hedning omvänd till kristendomen.[33]

Bavo var ett katolskt helgon från hertigdömet Brabant som i början av sitt liv plågade sin familj och sina tjänare. Efter att ha hört en predikan från helgonet Amandus ändrade han sitt levnadssätt och blev kristen.[34] Figur C visar en målning av den omvända Bavo med en tam falk i vänster hand. Scenen representerad i figur A och B konnoterar att John blivit motvilligt omvänd till kristen. Det insinueras att han är en före detta hedning, att han varit okristlig. Efter ett vad med Rikard förlorar John sin falk till kungen. Detta representerar att Johns omvändning endast var tillfällig, vilket görs mer uppenbart då det är efter detta som han påbörjar sina illdåd.

Figur A Figur B Figur C

Målning av Geertgen tot Sint Jans, sent 1400-tal, föreställande helgonet Bavo avbildad med en tam falk (till vänster).

En textskylt som nämner prins John visas under scenen representerad i Figur A och B. Textskylten beskriver John som ”sinister, dour, his heart inflamed with an unholy desire to succeed to Richard's throne.” Filmen klipper till John där han sitter med sin extravaganta falk med fjädrar på huvudet. Beskrivningen av att John innehar ett ”unholy desire” konnoterar ytterligare att falken placerats där för att referera till kristen ikonografi.

Att beskriva Johns ambitioner som ”unholy” är även en konnotation som hänvisar till den historiska personen prins John. Den verklige John bråkade med kyrkan och blev även exkommunicerad av påven Innocentius III i november 1209, på grund av en konflikt kring vem som skulle bli ärkebiskop av Canterbury. För att lösa konflikten överlämnade John hela kungariket till påven i maj 1213, och blev därefter utnämnd till länsherre. Även om John senare

[32] “Spira”, *Nationalencyklopedin*, uppslagspost hämtad från https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/spira (2018-11-29).
[33] George Ferguson, *Signs & Symbols in Christian Art*, Oxford: Oxford University Press 1961, s. 18.
[34] Richard Stracke, “Saint Bavo: The Iconography,” *Christian Iconography*, artikeln hämtad från http://www.christianiconography.info/bavo.html (2018-11-29).

mottog avlösning från ärkebiskop Stephen Langton har många historieskrivare med anknytning till kyrkan karakteriserat John som tyrannisk och vanhelgande av kristendomen.[35]

24 minuter in i filmen tvingar John Lady Marian till att kyssa och krama Gisburne. Scenen konnoterar att varken John eller Gisburne respekterar kvinnor och begår sexuella övergrepp. Ytterligare en dödssynd i form av vällust iscensätts.

Precis innan Lejonhjärta lämnar för korståget 34 minuter och 34 sekunder in i filmen står John bredvid Gisburne och håller handen nära munnen för att viska. Han säger ”See that Richard never returns from the Holy Land. Nor Huntingdon.” Scenens denotation är en man som vill mörda sin egen bror. Scenens konnotation för tankarna till Kain och Abel, beskrivna i den Första Moseboken.

Adam och Evas äldsta son Kain dödade sin bror Abel och straffades med ett kringvandrande liv av Gud.[36] I Bibeln (översättning 2000) 1 Joh 3:12 står ”Vi skall inte likna Kain, som var den Ondes barn och slog ihjäl sin bror. Varför slog han ihjäl honom? Därför att hans gärningar var onda medan broderns var rättfärdiga.” Liknelsen med Kain och Abel får ytterligare stöd i filmens sista scen, när Rikard Lejonhjärta bär ut sin bror i nackskinnet genom slottets port. Slottets vindbrygga fälls upp och lämnar John ensam. Straffet för John blev inte döden, som för Sheriffen av Nottingham och Sir Guy of Gisburne, utan bannlysning.

1 timme och 36 minuter och 17 sekunder beslagtar Johns soldater guld från ett kloster. En av nunnorna stoppar soldaternas befälhavare och frågar ”Has this Prince no regard for Holy Church?” Han svarar inte utan fortsätter forsla bort guldet. Scenen konnoterar att prins John och hans anhängare är okristliga.

7.1.2.2 Sheriffen av Nottingham

Vid 39 minuter och 33 sekunder gör sheriffen av Nottingham entré. Han sager: “The poor who cannot pay the tax levy are forced to give up their belongings.” Fattiga förs in av soldater framför sheriffen. De bönar och ber för att bli frisläppta. En man har en hund med sig. Sheriffen överser det hela och ser sträng ut men samtidigt ser det ut som att han njuter av situationen. Scenen konnoterar dels sheriffens grymhet och hänsynslöshet, dels att han är en djurplågare som konfiskerar bland annat djur från dess familjer.

Nästa scen visar sheriffen stående i en tortyrkammare med en person som dödat ett vildsvin i prins Johns skog. Mannen blir brännmärkt i ansiktet. Samtidigt försöker en kvinna

[35] James Holt, “John: King of England”, *Encyclopædia Britannica*, uppslagspost hämtad från: https://www.britannica.com/biography/John-king-of-England (2018-11-29).
[36] “Kain”, *Nationalencyklopedin*, uppslagspost hämtad från: https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/kain (2018-12-23).

med ett barn i famnen att stoppa tortyren. Nästa scen visar en kvinna som blir piskad i en annan del av tortyrkammaren. Scenerna konnoterar rå sadism och en person som skadar både kvinnor, barn och fattiga personer. Det visar även på en person som tillämpar en drakonisk lagstiftning.

I filmens slutscen straffas sheriffen av Robin Hoods anhängare genom att bli utsatt för en defenestration som leder till hans död. Scenens konnotation för tankarna till en biblisk karaktär som straffades för sina omoraliska illdåd på samma sätt, vilket var Isebel, beskrivet i 2 Kung 9:32-33.

7.1.2.3. Sir Guy of Gisburne

Sir Guy of Gisburne introduceras 5 minuter och 31 sekunder in i filmen. Han nämns i en textskylt med följande innehåll: ”Sir Guy of Gisbourne, intimate of Prince John and one of the two contenders for the championship.” Gisburne fuskar i tornerspelet genom att spänna fast sig i sin hästsadel. Scenen konnoterar att Gisburne är en fuskare.

Både John och Gisburne stirrar avundsjukt på Huntingdon som är omringad av kvinnor som smeker honom 22 minuter och 48 sekunder in i filmen. Huntingdon avisar samtliga av kvinnorna. Scenen konnoterar att John och Gisburne gör sig skyldig till dödssynden avund.

55 minuter och 43 sekunder in i filmen skjuter Gisburne Robin med ett armborst i höften. Han anklagar sedan den skadade Robin för desertering inför kungen. När Robin försöker protestera och kungen vänder ryggen till sparkar han honom i huvudet med sådan kraft att han tappar medvetandet. Han visar ett kärleksbrev taget ur sin kontext och påminner kungen om att straffet för desertering är döden. Lejonhjärta låter dock Robin sättas i fångenskap trots Gisburnes protester. Scenen konnoterar att Gisburne är en lögnare.

Runt 1 timme och 32 minuter in i filmen bryter sig Gisburne in för att mörda kungen med två knivhugg, men mördar istället gycklaren som tagit på sig kungens kläder och sov i kungens säng. Scenen konnoterar att Gisburne är en mördare, dessutom av oskyldiga personer.

2 timmar och 4 minuter in i filmen har Gisburne trängt in Marian mot det öppna fönstret i tornet där hon sitter inlåst. Det impliceras att han försöker våldta henne. Han sträcker ut sin hand efter henne. Robin Hood kommer upp i tornet och dödar honom med sina bara händer. Scenen konnoterar att Gisburne gjort sig skyldig till brott av den grad att han förtjänar att dödas.

7.2 *The Adventures of Robin Hood* (1938)

7.2.1. Handling

Rikard Lejonhjärta blir kidnappad av Leopold V av Österrike när han återvänder från det tredje korståget. Prins John utnyttjar tillfället och tar makten över England. John börjar genast att förtrycka saxarna genom att höja skatterna och införa löjligt höga straffvärden för småbrott. Den saxiska adelsmannen Sir Robin Locksley (Errol Flynn) gör motstånd mot John. Under sin tillflykt i Sherwood skogen träffar Robin lille John och broder Tuck, m.fl. Robin och hans följare börjar döda skatteinsamlarna och maktmissbrukande adelsmän. Under tiden utvecklas en romans mellan Robin och Lady Marian.

Lejonhjärta återvänder till England och tar med hjälp av Robin sig in under prins Johns kröningsceremoni utklädda till munkar och stoppar därmed hans utnämning till kung. Lejonhjärta tar åter plats som rikets kung och beordrar Robin att gifta sig med Marian.

7.2.2. Analys av relevanta scener där prins John, sheriffen av Nottingham och Sir Guy of Gisburne omnämns eller medverkar

7.2.2.1 Prins John

56 sekunder in i filmen beskrivs prins John med ordet ”treacherous.” Scenen konnoterar att John är en förrädisk person med de implikationer som det innebär.

2 minuter in i filmen sitter John med en kniv i ena handen och en tomat i den andra (figur E). “Whoever would have thought that my dear brother would be so considerate to get himself captured and leave all England to my tender care.” När han säger ”tender” gröper han ur tomaten med sin kniv. Han säger också att han kommer se till att hans bror inte återvänder. John och Gisburne skålar med vin i silverkoppar. John spiller sin egen kopp med vin. Vinet rinner ned till golvet (figur F).

Scenen har ett antal olika konnotationer. Dels liknas England vid en tomat som gröpes ur med en kniv. Den framodlade tomatens latinska namn är Lycopersicon, vilket bokstavligen betyder varg-persika. Detta reflekterar en gammal uppfattning om att tomater skulle ha varit giftiga och farliga att äta.[37] Detta avspeglar sig på prins John och hans, för landet, skadliga ambitioner. En annan konnotation görs till girighet genom att de skålar i silver. När vinet rinner ned till golvet (figur E) konnoterar det blod, och ger en försmak om vad som komma skall. Det symboliserar även Johns blodtörstighet.

[37] “History”, *British Tomato Growers' Association*, artikeln hämtad från: http://www.britishtomatoes.co.uk/tomato-facts/history/ (2018-12-24).

Figur D Figur E Figur F Figur G

Man with a Falcon on His Wrist
målad av Rembrandt cirka 1662–1665 (till vänster)

Vid 6 minuter 55 sekunder syns två jaktfalkar (figur F) samtidigt som mat i överflöd bärs in till prins Johns bord. Konnotationen av scenen är uppenbar när den religiösa symboliken tas i beaktan. Falkarna används åter igen för att referera till helgonet Bavo. Ikonografin med att visa tama jaktfalkar som symbol för omvändelse till kristendomen användes även av Rembrandt (figur G). I målningen visas, enligt en trolig tolkning, ögonblicket för Bavos omvändelse, och hans ånger för vad han gjort tidigare i sitt liv.[38] I filmens scen sitter falkarna långt ifrån John, men kamerasvepningen med falkarna i fokus är knappast en slump. De visas för att befästa att John och hans anhängare är okristliga, de är motvilligt omvända och deras officiella tro är bara en fasad.

I samma scen skålar en normand för prins John och säger ”Hail to Prince John” och samtidigt visas en bild på en hund som äter ett stycke kött. Scenen representerar att prins John attackerar England likt en hund som biter i ett djurkadaver.

Vid 12 minuter och 37 sekunder ljuger John om att han fått en begäran om lösensumma för sin bror från Leopold. Han använder det som motiv för att höja skatterna. Scenen konnoterar att han är en lögnaktig person som dessutom tar så mycket han kan från fattiga människor genom arbiträra skatter.

I ett tal vid 24 minuter och 30 sekunder berättar Robin om tortyr och ”the mistreatment of our women” som John är orsaken till. I en följande scen försöker en av Johns soldater våldta en kvinna, men han blir skjuter i ryggen av en pil. Scenerna konnoterar att John och hans anhängare i allmänhet är kvinnoförnedrande och våldtäktsmän.

I scenen vid 1 timme, 17 minuter och 52 sekunder (figur H) står John längst till vänster med Gisburne i mitten och den korrupta kyrkomannen Bishop of the Black Canons längst till höger. De har en brinnande brasa framför sig. Scenens konnotation är uppenbarligen att karaktärerna befinner sig i helvetet. Deras moraliska gärningar är på den nivån att de framställs som att befinna sig i ett hav av lågor, som för tankarna till helvetet.

Vid 1 timme och 39 minuter och 15 sekunder vädjar John till Lejonhjärta att förlåta honom. John framstår storleksmässigt som väldigt liten i jämförelse med sin bror. Lejonhjärta sager: ”I could forgive you if you’re treachery was only against me and not against

[38] Albert Blankert & Marleen Blokhuis, “Paintings by Rembrandt: 24. Man with a Falcon on His Wrist”, i *Rembrandt: A Genius and His Impact*, red. Albert Blankert, Zwolle: Sydney Waanders Publishers 1997, s. 170 f.

my subjects. I banish you and your followers from England for the remainder of my lifetime. Take him away. See that they leave England."

Scenen konnoterar att John är en förrädare som inte kan förlåtas. Att John framstår som en miniatyr i perspektiv till sin broder åsyftar inte bara det fysiska, utan även hur deras personer är avsedda att uppfattas moraliskt. Åter igen används samma bestraffning som i den första filmen, vilket anspelar på Kain och Abel.

Figur H

Figur I

Figur J

Notera skuggspelet som symboliserar en sorts exorcism av Gisburnes ondska (till vänster).

7.2.2.2 Sheriffen av Nottingham

9 minuter in i filmen dyker sheriffen upp. "I could have catched him long ago" säger han och refererar till Robin Hood. "But what?" frågar John. "Well, he's the deadliest archer in England and..." säger sheriffen medan han äter. "And my brave high sheriff of Nottingham is afraid of him. I want him taken and hanged at once." Sheriffen ser väldigt förvånad ut med munnen halvt öppen.

15 minuter och 9 sekunder in i filmen utbryter handgemäng med Robin Hood. Sheriffen säger "Such impudence my highness, if I could only reach him." och har en hand på prins Johns axel och står säker bakom långbordet. Detta trots att Gisburne ett par sekunder tidigare hoppade över bordet med ett svärd i handen.

Sheriffen är uppenbarligen med i filmen för att tillföra en komisk ådra. Den smått korpulenta sheriffen kommer ofta med oförargliga kommentarer som manar till skratt. Hans karakterisering vittnar om en omedvetenhet och barnslig naivitet. Det är svårt att utläsa att någon direkt ondska i karaktären, som i John och Gisburne. Däremot är han att betrakta som medlöpare till ondska, vilket bekräftas genom att Lejonhjärta straffar honom, tillsammans med John, med bannlysning från England i slutet av filmen.

7.2.2.3 Sir Guy of Gisburne

4 minuter in i filmen tillfångatar Sir Guy of Gisburne mjölnarens son, Much, för att ha dödat en hjort. "What's your name, your saxon dog?" Much blir informerad om att han talar med Sir Guy of Gisburne. "Sir Guy of the devil. There is little to choose between them." Gisburne informerar att straffet för att döda en hjort är döden. Gisburne bär en pampig spira i handen. Robin skjuter en pil som får Gisburne att tappa spiran just när han ska slå Much med

den. ”You would’t kill a man for telling the truth?” frågar Robin. ”If it amuses me, yes.” När Robin riktar pilbågen mot honom tar han till flykten.

Scenen konnoterar att Gisburne förolämpar människor genom fula epitet, tillämpar en drakonisk lagstiftning och därför är oförlåtande, samt att han associeras med djävulen. Gisburne har även en form av getskägg, vilket associeras med djävulen i kristendomen. Skägget pekar nedåt, för att visa riktningen till helvetet.[39]

Vid 49 minuter och 38 sekunder är Gisburne i bild med en öppen spiseld på sin högra sida tillsammans med John (figur H.) Konnotationen är uppenbar, då Gisburnes association till helvetet och dess eldar blir allt tydligare.

Med start från 1 timme och 35 minuter har Robin och Gisburne en duell till döden. Mot duellens slut försöker Gisburne göra ett fult drag genom att dra upp ytterligare en kniv från sitt bälte. Han misslyckas och får Robins värja i magen och faller död ned från trappan.

Scenen konnotation är att Robin Hood är en hjälte som dödade Gisburne och att han fick vad han förtjänade. Figur J visar hur Robins och Gisburnes dödsduell blir till impressionistiska skuggfigurer på slottets pelare. Skuggspel var ursprungligen associerat med bland annat religiösa riter och exorcism.[40] Dödsscenen fungerar alltså som en slags katharsis där allt det onda i Gisburne drivs ut och slutligen besegras.

7.3 *Robin Hood: Prince of Thieves* (1991)

7.3.1. Handling

När vi först får se Robin of Locksley (Kevin Costner) har han varit fånge i Jerusalem under många år. Han lyckas fly från fångenskapen där, och räddar även medfången Azeem (Morgan Freeman) och de flyr tillsammans till England.

Tillbaka i England upptäcker Robin att hans far blivit mördad, samtidigt som de fattiga blir terroriserade av sheriffen av Nottingham och hans kusin Gisburne. Robin tar sin tillflykt i Sherwoodskogen och tillsammans med sina vänner gör han motstånd mot sheriffen.

I filmens slut försöker sheriffen avrätta Robins vänner samt tvinga sig till giftermål med Marian, men slutligen intar Robin Nottinghams slott och fritar alla fångarna och gifter sig själv med Marian under välsignelse av Rikard Lejonhjärta (Sean Connery).

---

[39] Allan Peterkin, *One Thousand Beards: A Cultural History of Facial Hair*, Vancouver: Arsenal Pulp Press 2002, s. 171.

[40] “Skuggspel”, *Nationalencyklopedin,* uppslagspost hämtad från: https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/skuggspel (2018-12-24).

7.3.2. Analys av relevanta scener där prins John, sheriffen av Nottingham och Sir Guy of Gisburne medverkar

7.3.2.1. Prins John

Prins John finns inte med i denna film.

7.3.2.2. Sheriffen av Nottingham

10 minuter in i filmen lurar sheriffen av Nottingham och hans anhängare ut Robins far från sitt slott. Locksley blir dödad på befallning av sheriffen som ler när det händer. Scenens konnotation är att sheriffen är en sadistisk mördare och fungerar genom att etablera honom som en ond karaktär.

21 minuter in i filmen får Sheriffen en staty av sig själv inburen som han sedan beundrar och tar på. Detta konnoterar att han är en fåfäng och ytlig person.

22 minuter in i filmen går sheriffen ned i slottets källare till häxan Mortianna. Han sparkar undan grodor och råttor. Sheriffen ser en falk som ger ljud ifrån sig. Han går fram till den och säger till den att vara tyst (figur K). Scenens konnotation är att sheriffen vistas på samma plats som grodor och råttor och därigenom associeras med dem. Scenen konnoterar även det som förekommit i de två tidigare analyserade Robin Hood filmerna, nämligen symboliken med falken i medeltida konst. Att sheriffen säger till den att hålla tyst, ska försöka representera hans samvete, att han utåt sätt låtsas vara kristen, exempelvis då han befinner sig på en kyrkmässa 52 minuter in i filmen, men att han egentligen dyrkar satan.

Figur K Figur L Figur M Figur N

Notera Mortiannas förvrängda ansiktsdrag, samt de uppspärrade och olikfärgade ögonen (till vänster).

48 minuter och 30 sekunder in filmen ser vi ett petruskors och under det ligger djurinälvor. Sheriffen står framför det med utsträckta armar och en luvtröja. Han vänder sig sedan om och har därmed korset bakom sig (figur L). Scenen konnoterar att sheriffen är satanist och ägnar sig åt djävulsdyrkan. Idag använder satanister petruskorset som en symbol mot kristendomen.[41] Detta var dock inte fallet i medeltidens England, utan det får ses som ett lyckat försök att presentera sheriffen som satanist för en modern publik.

53 minuter in i filmen säger sheriffen “I’m going to hang him from the halls by his own entrails.” 1 timme och 6 minuter in i filmen säger sheriffen ”and call of Christmas.”

[41] Viktor Adolfsson, "'Satans-kors' på kyrkans nya hus", *Aftonbladet,* artikeln hämtad från: https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/0Ere2A/satans-kors-pa-kyrkans-nya-hus (2018-12-26).

54 minuter och 35 sekunder skär Robin sheriffens kind med en dolk. Sheriffen kontrar med att vråla "I'm going to cut you're heart out with a spoon." När det blir uppenbart att Robin Hood kommit undan slår han ned en av sina egna vakter. Scenen konnoterar en väldigt överdriven ondska, till den grad att det blir komiskt.

58 minuter och 15 sekunder in i filmen plundras en by på order av sheriffen. Detta konnoterar hans grymhet och hänsynslöshet.

Vid 57 minuter och 45 minuter visas sheriffens vanställda ansikte upp. Tillsammans med det vildvuxna håret och skägget konnoterar det att han är onormalt ful och anstötande (figur M).

Runt 1 timme och 4 minuter själ sheriffens soldater guld och kors från en kyrka, men blir stoppade av Robin. Filmen klipper till sheriffen som piskar sig själv framför petruskorset. Scenen konnoterar att sheriffen vanhelgar kyrkan och ytterligare befäster sig själv som satanist.

Vid 1 timme 35 minuter och 50 sekunder får vi se en tredimensionell karta över Storbritannien som är inramad med hjälp av ett pentagram. En av de mäktiga personerna som är samlade anmärker att sheriffen begår förräderi. Sheriffen tar in en kelt, och berättar att han anlitat dessa för att besegra Robin Hood, vilket väcker avsky hos de ansamlade männen. Scenen konnoterar att sheriffen är en förrädare som vill ta över riket för sig själv, från Rikard Lejonhjärta som är frånvarande. En annan konnotation är till satanism. Pentagram förknippas idag av många med satanism och djävulsdyrkan.[42]

Ytterligare en konnotation är att eftersom Kelterna är främmande, är de fruktansvärda monster. Kelten framställs som omänsklig, nästan övernaturlig, när han bränner sig själv med en varm bit ved från den öppna spisen utan att reagera fysiskt.

1 timme och 51 minuter in i filmen utpressar sheriffen Marian till att gifta sig med honom. Han gör ett förtäckt mordhot mot en grupp av barn och Marian går då med på att gifta sig med honom. Scenen konnoterar att han är kvinnoförnedrande genom det påtvingande giftermålet samt att han är beredd att låta avrätta barn.

Vid 2 timmar och 3 minuter får sheriffen reda på att häxan Mortianna är hans mor. Hon byte ut ett annat spädbarn mot sheriffen när han föddes. Scenen konnoterar att sheriffens ondska knappt är mänsklig, utan har delvis övernaturliga anledningar, genom sin mors ställning som häxa. Häxans utseende är groteskt (figur N), vilket är gjort för att väcka avsky och anstöt hos publiken.

[42] Emma Kirkhoff, "Pentagram-mysterium löst", *Aftonbladet*, artikeln hämtad från: https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/21jdV4/pentagram-mysterium-lost (2018-12-27).

Runt 2 timmar 18 minuter försöker sheriffen tvinga Marian till att gifta sig med honom. Han gör i ordning sitt satanistaltare med ett petruskors och pentagram på. Han tar av sig kläderna för att försöka våldta henne. Robin Hood avbryter dock våldtäkten. Scenen konnoterar att sheriffen är en våldtäktsman.

Vid 2 timmar och 26 minuter håller sheriffen ett svärd mot Robins bröst och tänker sticka honom. Robin hinner ta fram sin egen gömda dolk och sticker sheriffen i hjärtat. Sheriffen drar själv ut dolken innan han kollapsar på marken. Han kryper fram till ett fönster och dör. Scenen konnoterar att sheriffen fick vad han förtjänade genom att bli dödad, vilket ytterligare förstärks av att Robin och Marian är lättade över dödsfallet.

7.3.2.3. Sir Guy of Gisburne

15 minuter in i filmen blir pojken Wulf jagad av Gisburne och hans soldater upp i ett träd, på grund av att han dödat en av sheriffens hjortar. De vill döda pojken. Vi får reda på att Gisburne är sheriffens kusin. Scenen konnoterar dels att Gisburne vill döda barn, dels att han åberopar en drakonisk lagstiftning.

20 minuter in i filmen får vi se insidan av Nottingham castle. Gisburne slänger en av sina egna vakter framför sig samtidigt som han grymtar och ger obehagliga läten ifrån sig. Konnotationen från detta är dels att Gisburne är hänsynslös och våldsam, dels att han liknas vid ett sorts troll som ger ifrån sig omänskliga ljud.

Runt 25 minuter in i filmen ser Robin sin far upphängd död i en bur. Duncan, Robins fars betjänt, berättar att han har fått båda ögonen utstuckna av Gisburne. Detta konnoterar att Gisburne är en sadist som gillar att tortera människor, särskilt gamla och försvarslösa.

Vid 57 minuter visas Gisburnes högra kind upp med ett ärr som sträcker sig till hans sargade öra. Detta konnoterar att han är vanställd, precis som hans kusin sheriffen. Detta implicerar att han är avvikande.

1 timme 14 minuter och 26 sekunder in i filmen blir Gisburne oväntat mördad av sheriffen när Gisburne informerar honom om att han misslyckats med att fånga Robin Hood. Han sticker ett svärd genom magen på honom och berättar ett skämt. Scenen konnoterar att sheriffen är den ondaste av de två. Det impliceras att Gisburne fick vad han förtjänade, då ingen i filmen sörjer honom.

7.4 *Robin Hood* (2010)

7.4.1. Handling

År 1199 återvänder Robin Longstride (Russel Crowe) från det tredje korståget och medverkar i belägringen av slottet Château de Châlus-Chabrol. Rikard Lejonhjärta blir dödad under belägringen och som en följd deserterar Robin med sina soldatvänner. Under sin desertering lovar Robin en döende riddare att återlämna dennes svärd till hans far i Nottingham. När Robin anländer till Nottingham träffar han riddarens far som vill att han ska låtsas vara hans son och gifta sig med änkan Lady Marian.

När franska trupperna invaderar England på stranden under Dovers vita klippor leder Robin och nyblivna kung John en enad engelsk armé mot seger. Efter slaget utropas Robin Hood och hans anhängare till fredlösa. Robin och Marian flyr till Sherwoodskogen och börjar ägna sig åt att förbättra livet för andra medborgare.

7.4.2. Analys av relevanta scener där prins John, sheriffen av Nottingham och Sir Godfrey omnämns eller medverkar

7.4.2.1 Prins John

10 minuter in i filmen står Johns första hustru Isabella av Gloucester utanför hans sovrumsdörr och tittar in genom dörrspringan på sin man som är i säng med sin framtida hustru Isabella av Angoulême. Johns mor, Eleonora av Akvitanien, kommer in i rummet för att försöka stoppa honom att ha umgänge med Eleonora. När de pratar visar John stolt upp sitt könsorgan för sin mor. Scenen konnoterar att John är sexuellt ansvarslös och begår otukt, vilket även är en dödssynd kallad vällust.

Vid 1 timme, 16 minuter och 35 sekunder berättar Marian för Robin att det är dödsstraff på att dräpa kungens hjortar och att alla landets hjortar är den nyblivna kung Johns egendom. Konversationen konnoterar att John tillämpar en drakonisk lagstiftning och är väldigt principfast när det gället att terrorisera befolkningen.

Runt 2 timmar 18 minuter rider John in i striden mot invaderande fransmän med draget svärd. Scenen konnoterar att även John kan visa upp goda sidor som tapperhet i strid och mod.

2:23 drar sig John ur att underteckna ett privilegiebrev, vilket han tidigare svurit på sin mors liv att göra. Han bränner det istället. Folket som är samlade för att bevittna undertecknandet börjar protestera. John deklarerar även Robin Hood som fredlös och fastslår att han samt alla hans anhängare ska straffas med döden. Scenen konnoterar att John inte håller

sitt ord, inte ens när han svär på sin mors liv. Han är även maktfullkomlig och tillämpar extremt hårda straff utan någon rättssäkerhet.

7.4.2.2 Sheriffen av Nottingham

Sheriffen är en perifer karaktär i denna filmatisering som inte får särskilt mycket utrymme alls. Han dyker först upp 34 minuter in i filmen. Han visar ingen förståelse för att personer han vill ta mer skatt ifrån inte har några fler rikedomar kvar. Han drar våldsamt till sig Marian och tvingar till sig en kyss från henne, tills hon biter honom i läppen. Scenen konnoterar att han inte har sympati för fattiga människor och att han är en sexualförbrytare.

Vid 1 timme, 57 minuter och 12 sekunder tar en plundrande fransman beslutet att bränna ned sheriffens bostad. Sheriffen försöker blidka honom med att berätta att han är delvis fransman på sin mors sida. Försöket misslyckas dock och byggnaden bränns ned.

Scenen konnoterar att sheriffen är feg som inte vågar kämpa mot fransmännen. Även om det uppenbarligen är menat som ett skämt med att berätta på engelska för fransmannen att han delvis har franskt påbrå, är konnotationen att han självmant associerar sig med fienderna för att hoppas vinna fördelar. Han framstår även som annorlunda än de andra invånarna i Nottingham genom sitt franska arv. Under filmens gång och särskilt i dessa scener framställs fransmän som extremt ondskefulla och hänsynslösa genom sina plundringar, utan några större nyanser.

7.4.2.3 Sir Godfrey

Sir Guy of Gisburne finns inte med alls i denna filmatisering. Däremot finns Sir Godfrey med som är baserad på Gisburne och gjord för att ersätta honom som skurk.[43]

Vid 19 minuter konspirerar den engelska riddaren Godfrey med Filip II August av Frankrike. De planerar att döda Rikard Lejonhjärta och invadera England med en svag kung John. De växlar mellan att prata franska och engelska. Scenen avslutas med att Filip II skär sig på en kniv när han öppnar ett ostron. Ostronet blir blodigt och Godfrey sörplar i sig den franska kungens blod.

Scenen konnoterar att Godfrey är en förrädare mot sitt eget land. Fransmän framställs även som krigshungriga och därigenom onda, vilket förstärks av den olycksbådande musiken som används under konversationen. Associationen som Godfreys blodrickande ger är att han tillhör någon grupp av hematofaga organismer. Det konnoterar att han är en parasit

[43] Neil Smith, *Robin Hood,* Oxford: Osprey Publishing 2014, s. 75.

såsom en igel eller liknande. En annan association skulle kunna vara till vampyrer, och sådana väcker oftast obehag med sitt blodsdrickande.

Vid 29 minuter och 27 sekunder skjuter Robin en pil som träffar Godfreys vänstra kind. Senare syr denne ihop såret vilket bildar ett missprydande ärr (figur O). Detta är meningen att ge konnotationen att Godfreys utseende är avvikande och onormalt.

Figur O

Figur P

1 timme och 28 minuter in i filmen invaderar Godfrey en by med hjälp av franska soldater. Godfrey och hans soldater mördar många civilpersoner. Filmen visar upp ett montage där det förekommer mycket eld i samband med att byggnader bränns ned. Vid ett tillfälle placeras Godfrey med eldar runt omkring sig (figur P).

I en scen dödar Godfrey en munk genom att slå honom med en klubba i bakhuvudet. Godfrey och hans soldater tar sig in i ett kloster och plundrar det på guld. Montaget med elden konnoterar Godfreys koppling till satan och att han hör hemma i helvetet, alternativt att han är som satan på jorden. Att han själ från kyrkan konnoterar att han är okristlig och att han mördar kyrkans män gör det ännu tydligare.

Vid 1 timme och 59 minuter mördar Godfrey en blind och gammal man. Scenen konnoterar att han inte slåss på lika villkor, och dödar äldre svaga människor utan möjlighet att försvara sig.

2 timmar och 1 minut in i filmen försöker Godfreys närmaste man, fransmannen Belvedere, att våldta Marian under en plundring, men hon dödar honom. Scenen konnoterar att fransmän är våldtäktsbenägna. Den enda engelsktalande karaktären som begår sexuella övergrepp är sheriffen av Nottingham, som även det förklaras av att han är delvis fransk. Belvedere har ett ärr i ansiktet, precis som Godfrey har. Belvedere har sitt ärr diagonalt över höger öga. Detta konnoterar att han ska vara ful och frånstötande och delvis förblindad av sin ondska.

Vid 2 timmar och 21 minuter in i filmen inser Godfrey att den franska invasionen har misslyckats och striden har förlorats. Han försöker fly, men blir dödad av Robin med en pil genom halsen. Godfrey skrattar i sitt döende ögonblick. Robin ser nöjd ut med resultatet. Scenen konnoterar att han fick vad han förtjänade genom att bli dödad.

8. Sammanfattning och avslutande diskussion

Nordisk familjebok skriver i 1910 års utgåva såhär om John: ”Johan utan land (eng. *John lackland*), konung af England, yngste son till Henrik II och Eleonora af Akvitanien, f. 24 dec. 1167, var en af de elakaste människor och värsta tyranner historien omtalar. Han skildras af samtida som otacksam och trolös, grym och hämndlysten, på en gång våldsam och feg, vinningslysten och slösaktig, vidskeplig och utsväfvande. Han var sin faders älsklingsbarn, och dock gjorde han tillsammans med sin äldre broder, Rikard (Lejonhjärta), uppror mot honom. Sorg öfver hans förräderi bragte fadern i grafven (1189).”[44]

Den historiska framställningen av John i *Nordisk familjebok* och de studerade filmversionerna har uppenbarligen flera likheter. I de två första filmerna betonas Johns förräderi mot det engelska folket. John framställs i samtliga av de filmer han medverkar i som lögnaktig och kränkande mot kvinnor, antingen personligen eller med hjälp av sina anhängare. Han gör sig skyldig till de flesta av dödssynderna, utom möjligen likgiltighet som är svår att definiera.

De två fösta filmerna gör flertalet referenser till religiös ikonografi med exempelvis ständigt återkommande falkar som förmedlar bilden av en omvänd hedning. Den tredje filmen skildrar istället sheriffen tillsammans med falkar troligen på grund av att John saknades i narrativet och att sheriffen utgjorde den primära antagonisten. Endast den senaste filmen saknade falkarna helt.

Mycket fokus läggs på Johns okristlighet i de två första filmerna. I den första filmen skrivs det i textrutor. Han tillskansar sig guld från kyrkor och kloster genom stöld. Referenser som återfinns i de två första filmerna till helvetet och bibeln, är i de senaste två filmerna nästan helt frånvarande, exempelvis Kain och Abel tematiken och de brinnande lågorna i den andra filmen. John besitter alltid ett stort våldskapital och är mycket mordisk och blodtörstig. Den senaste filmen utgör den minst ”onda” gestaltningen av honom och samtidigt den mest nyanserade. John visar exempelvis upp kvalitén tapperhet i fält under filmens avslutning. Detta kan förklaras med att filmen är mer av en bakgrundshistoria till upprinnelsen av konflikten mellan John och Robin Hood.

Sir Guy of Gisburne skildras i de två första filmerna som en form av aristokratisk gentleman med nära till våld. I de två första filmerna är han principfast i sin drakoniska rättstillämpning genom exempelvis sina straffutdömningar. I 1990-talsversionen framställs han som ett missbildat monster och i den senaste versionen är han ersatt av förvisso aristokratiska

[44] Nordisk Familjebok, Johan utan land, *Nordisk Familjebok: Konversationslexikon och Realencyklopedi: Tolfte Bandet, Hyperemi - Johan*, andra reviderade upplagan, red. Theodor Westrin, Stockholm: Nordisk familjeboks förlags aktiebolag 1910, s. 1439 f.

Godfrey, men samtidigt ärrad och fransktalande. Tyngdpunkten ligger på Godfreys förräderi mot sitt land.

Sheriffen av Nottingham framställs i den första filmen som en sadist som gillar att tortera människor. Han skadar svaga människor och utför med glädje de order han fått från sin överordnade. Han blir bestraffad med döden genom defenestreration på bibliskt vis. I den andra filmen framställs han som en klantig och komisk karaktär. Han är uppenbart en medlöpare till prins John och får samma straff som honom, nämligen bannlysning. I den tredje filmen är han den primära antagonisten och är satanist samt son till en häxa. I den fjärde filmen är han en perifer karaktär, som dock fortfarande begår sexuella övergrepp.

Av analysen framgår det att det både finns tydliga skillnader, men även likheter i hur de ondskefulla personerna gestaltas beroende på när filmerna hade premiär. I samtliga av filmerna finns fokus på en okristlighet hos de ondskefulla karaktärerna. Denna tyngdpunkt blir mindre och mindre i fokus för varje film. De största skillnaderna är hur pass explicita budskapen är. I de två senaste filmerna är två av de onda huvudkaraktärerna fysiskt vanställda genom ärr i ansiktet.

Ofta används mord som ett verktyg för filmskaparna att visa upp en ond karaktär.[45] De ondskefulla karaktärerna utför mord i samtliga av filmerna. Samtidigt dödar hjälten Robin Hood många fiender även om publiken inte betraktar honom som ondskefull. Det handlar uppenbarligen om vilken intention som fanns bakom handlingen.

I 1990-talsversionen räcker det inte att associera de ondskefulla karaktärerna med okristlighet, utan sheriffen är praktiserande satansdyrkare. Gisburne ger ifrån sig djuriska läten och ser grotesk ut. Martin F. Norden beskriver hur fysiska deformiteter tolkas som att även det inre är skadat. Även mindre fysiska defekter och kronisk sjukdom kan tolkas som tecken på ondska.[46] I den tredje filmen har både sheriffen och Gisburne ärr i ansiktet och i den senaste har både Godfrey och hans närmaste underhuggare det.

En möjlig förklaring till utvecklingen med tydligare fysiska deformiteter i filmer är att publiken både vill och behöver mer explicita och simplifierade förklaringar idag än tidigare. Flertalet äldre filmer med litterära förlagor innehåller extremt komplexa karaktärer med fysiska anomalier, exempelvis Quasimodo i *The Hunchback of Notre Dame* (*Ringaren i Notre Dame*, Wallace Worsley, 1923), Erik i *The Phantom of the Opera* (*Fantomen på stora*

[45] Salamon, *The Changing Face of Evil in Film and Television*, s. 18.
[46] Martin F. Norden, "The 'Uncanny' Relationship of Disability and Evil in Film and Television", i *The Changing Face of Evil in Film and Television*, red. Martin F. Norden, Amsterdam: Rodopi 2007, s. 128.

operan, Rupert Julian, Lon Chaney, Ernst Laemmle & Edward Sedgwick, 1925) och ”monstret” i *Frankenstein* (*Frankenstein: mannen som skapade en människa,* James Whale, 1931).

I fallet *Frankenstein* (1931) fångar den svenska översättningen en del av filmens mångbottnade tematik. I nyare större filmproduktioner är uppsatsförfattarens tolkning att karaktärerna simplifieras genom att deras uppfattade avvikande utseende antingen tonas ned eller förstärks beroende på om karaktären i filmens kontext betraktas som ”god” eller ”ond.” Ett exempel är Efialtes porträttering i *300* (Zack Snyder, 2006), där han framställs som deformerad och med puckelrygg. Den föregående filmatiseringen av slaget vid Thermopyle är *The 300 Spartans* (*De tappra 300*, Rudolph Maté, 1962) där han utseendemässigt skildras väldigt likt de ”goda.”

Det skulle vara möjligt att antaga att de äldre tidigare nämnda filmerna innehåller mer komplexa karaktärer på grund av deras ursprung som litterära mästerverk. I sammanhanget är det intressant att framhäva att senare adaptationer av samma verk innehåller diametralt motsatta utseendeskildringar av samma person, exempelvis Fantomen i *The Phantom of the Opera* (*Fantomen på operan*, Joel Schumacher, 2004). I 2004 års version är den dödskalleliknande och litterärt trogna tolkningen från 1925 årsversionen utbytt mot Gerald Butler som gör sitt bästa för att se så attraktiv ut som möjligt. Visserligen är filmen från 2004 baserad på Andrew Lloyd Webbers musikal med samma namn. Likväl är musikalen baserad på samma bok, *Le Fantôme de l'Opéra* författad av Gaston Leroux år 1910.

Linda Bradley Salamon menar att drivkraften för en del onda karaktärer är deras avundsjuka, och deras önskan efter att få mer av allt. Det förekommer även att karaktärers ondska representeras av fysiska abnormiteter såsom ärr.[47] De ondskefulla karaktärerna visar i samtliga filmversioner upp sin avundsjuka och habegär, särskilt efter kungamakt och rikedom.

En gemensam nämnare i samtliga av filmerna är att de alla innehåller en man som försöker våldta en kvinna och därefter blir dödad. I den första filmen är det Gisburne, i den andra en av prins Johns anonyma soldater, i den tredje sheriffen och i den fjärde en fransk soldat. Synen på bestraffningen för sexualbrott har uppenbarligen inte förändrats under de 88 år som skiljer den första och den senaste filmen åt.

Samtliga av filmerna innehåller scener där de förment ondskefulla personerna själ både guld och kors från kyrkor och kloster. I den första filmen tar detta stort utrymme för att i de senare filmerna mest blir ett rutinartat måste, ett i raden av illdåd.

[47] Salamon, *The Changing Face of Evil in Film and Television*, s. 29 f.

I de två senaste filmerna framställs antagonisterna som mer främmande än i de första filmerna. I de två första filmerna var de en produkt av interna politiska konflikter i England, medan sheriffen i 1990-talsversionen har övernaturliga rötter och samarbetar med vad som framställs som de mystiska och suspekta kelterna. Det verkar inte vara nog att framställa människor som onda, de måste vara omänskliga, och helst tala ett annat språk, såsom kelterna.

Ett återkommande tema i samtliga av filmerna är att dödandet av en hjort i någon av antingen kungens eller sheriffens skogar resulterar i ett automatiskt dödsstraff. Detta vittnar om en drakonisk lagstiftning och en icke-flexibel principfasthet. I filmerna görs detta till ett signum för de ondskefulla karaktärerna. Ett klassiskt svenskt exempel i filmhistorien återfinnas i *Den enfaldige mördaren* (Hans Alfredson, 1982) där den ondskefulle karaktären John Höglund (Hans Alfredson) sätter ord på det genom att säga ”Månsson ska inte tro att jag bryr mig om den här skitsumman, det är inte det. Det är principen” innan han bränner upp Månssons pengar till huvudpersonens förfäran.

Sammanfattningsvis representeras de ondskefulla karaktärerna i filmerna som misogyna, antikristna, oheliga, sadistiska, våldsamma, mordiska och principfasta personer. Representationen har förändrats över tid till att vara mindre fokuserad på ikonografi och religiösa referenser. Istället har de ondskefulla karaktärerna blivit mer visuellt abnorma och deformerade i de två moderna filmerna. Representationen av ondska i de gamla och nya Robin Hood filmerna delar flertalet gemensamma teman. Emellertid är ondska i modern film mer simplifierad och explicit.

9. Förslag till fortsatt forskning

Det skulle vara fruktbart att undersöka fler filmer från de olika tidsperioderna för att få ett större material att dra slutsatser ifrån angående hur ondska representeras på film. En fråga som även bör ställas med hänsyn till uppsatsens resultat är om den religiösa kopplingen är extra stark på grund av att filmerna utspelar sig i 1100-talets England eller om det är beroende av tiden de producerades i. En annan möjlig frågeställning är hur pass mycket den riktiga historiska karaktären kung John har påverkat filmskaparna i sin karakterisering av hans ondska. Slutligen skulle det vara intressant att jämföra representationen av karaktärernas ondska i litteraturen dvs. både de klassiska Robin Hood balladerna fram till Howard Pyles *The Merry Adventures of Robin Hood of Great Renown in Nottinghamshire* med filmversionernas respektive gestaltningar.

10. Käll- och litteraturförteckning

Tryckt material

Bignell Jonathan, *Media Semiotics: An Introduction*, andra reviderade upplagan, Manchester: Manchester University Press 2002.

Blankert, Albert & Blokhuis, Marleen, "Paintings by Rembrandt: 24. Man with a Falcon on His Wrist", i *Rembrandt: A Genius and His Impact*, red. Albert Blankert, Zwolle: Sydney Waanders Publishers 1997, s. 168-172.

Burt, Richard, "Getting Schmedieval: Of Manuscript and Film Prologues, Paratexts, and Parodies", *Exemplaria*. vol. 19 no. 2 2007, s. 217-242.

Champouc, Joseph E, "Comparative analyses of live-action and animated film remake scenes: finding alternative film-based teaching resources", *Educational Media International*, vol. 42 no. 1 2006, s. 49-69.

Clouet, Richard, "The Robin Hood Legend and its Cultural Adaptation for the Film Industry: Comparing Literary Sources with Filmic Representations", *Journal of English Studies*, vol. 3 2001, s. 37-46.

Chandler, Daniel, *Semiotics: The Basics*, andra reviderade upplagan, London: Routledge 2007.

Eco, Umberto, "On the contribution of film to semiotics", *Quarterly Review of Film Studies*, vol. 2 no. 1 (1977, s. 1-14.

Ferguson, George, *Signs & Symbols in Christian Art*, Oxford: Oxford University Press 1961.

Griffin, David Ray, *God, Power, and Evil: A Process Theodicy*, Louisville: Westminster John Knox Press 1976.

Harrison, Dick, *Mannen från Barnsdale. Historien om Robin Hood och hans legend*, Stockholm: Prisma 2000.

Harvey, Steve, "Scoring in the Hood", *Pro Sound News*, vol. 32. no. 5 2010, s. 20-32.

Hayward, Susan, *Cinema Studies: The Key Concepts*, femte reviderade upplagan, London: Routledge 2018.

Hourihan, Margery, *Deconstructing the Hero. Literary theory and children's literature*, Abingdon-on-Thames: Routledge 1997.

Jones, Dudley. "Reconstructing Robin Hood: Ideology, Popular Film, and Television", i *A Necessary Fantasy? The Heroic Figure in Children's Popular Culture*, red. Dudley Jones & Tony Watkins, Abingdon-on-Thames: Routledge 2000, s. 111-135.

Kevelson, Roberta, *Inlaws-outlaws: A semiotics of systematic interaction: "Robin Hood" and the "king's law" (Studies in semiotics)*, Bloomington: Indiana University Press 1977.

Kickasola, Joseph G., "Semiotics and Semiology", i *The Routledge Companion to Philosophy and Film*, red. Paisley Livingston & Carl R. Plantinga, Routledge, London 2008.

Knight, Stephen Thomas, *Robin Hood: A Mythic Biography*, New York: Cornell University Press 2003.

Knight, Stephen Thomas, red. *Robin Hood: An Anthology of Scholarship and Criticism*, Woodbridge: D.S. Brewer 1999.

Kuhn, Annette & Westwell, Guy, *Oxford Dictionary of Film Studies*, Oxford: Oxford University Press 2012.

Leitch, Thomas "Adaptation Without Sources: The Adventures of Robin Hood", *Literature/Film Quarterly*, vol. 36 no. 1 2008, s. 21-30.

Norden, Martin F., "The 'Uncanny' Relationship of Disability and Evil in Film and Television", i *The Changing Face of Evil in Film and Television*, red. Martin F. Norden, Amsterdam: Rodopi 2007.

Norden, Martin F., red. *The Changing Face of Evil in Film and Television*, Amsterdam: Rodopi 2007.

Nordisk Familjebok, Johan utan land, *Nordisk Familjebok: Konversationslexikon och Realencyklopedi: Tolfte Bandet, Hyperemi* - Johan, andra reviderade upplagan, red. Theodor Westrin, Stockholm: Nordisk familjeboks förlags aktiebolag 1910, s. 1439 f.

Peterkin, Allan, *One Thousand Beards: A Cultural History of Facial Hair*, Vancouver: Arsenal Pulp Press 2002.

Pollard, Anthony James, *Imagining Robin Hood: The Late-Medieval Stories in Historical Context*, London: Routledge 2004.

Salamon, Linda Bradley, ”Screening Evil in History: Rope, Compulsion, Scarface, Richard III”, i *The Changing Face of Evil in Film and Television*, red. Martin F. Norden, Amsterdam: Rodopi 2007, s. 17-37.

Singman, Jeffrey L., *Robin Hood. The Shaping of the Legend*, Westport: Greenwood Press, 1998.

Smith, Neil, *Robin Hood*, Oxford: Osprey Publishing 2014.

Winters, Ben, *Erich Wolfgang Korngold's The Adventures of Robin Hood: A Film Score Guide*, Lanham: Scarecrow Press 2007.

Otryckt material

Adolfsson, Viktor, ”’Satans-kors’ på kyrkans nya hus”, *Aftonbladet* 2015-03-20 https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/0Ere2A/satans-kors-pa-kyrkans-nya-hus (Hämtad 2018-12-26).

British Tomato Growers' Association, “History”, *British Tomato Growers' Association* utan årtal http://www.britishtomatoes.co.uk/tomato-facts/history/ (Hämtad 2018-12-24).

Davis, Erik, “The Five: Most Popular Robin Hoods”, *Fandango* 2010-05-13 https://www.fandango.com/movie-news/the-five-most-popular-robin-hoods-595186 (Hämtad 2018-11-27).

Editors of Encyclopaedia Britannica, The, “Robin Hood: Legendary Hero”, *Encyclopædia Britannica* utan årtal https://www.britannica.com/topic/Robin-Hood (Hämtad 2018-09-18).

Holt, James, “John: King of England” *Encyclopædia Britannica* 2018-12-13 https://www.britannica.com/biography/John-king-of-England (Hämtad 2018-11-29).

Internet Movie Database, “Robin Hood and His Merry Men (1908)”, *Internet Movie Database* utan årtal https://www.imdb.com/title/tt1226797/ (Hämtad 2018-09-18).

Internet Movie Database, “Robin Hood (1922): Trivia*” Internet Movie Database* utan årtal https://www.imdb.com/title/tt0013556/trivia?ref_=tt_trv_trv (Hämtad 2018-09-18).

Kirkhoff, Emma, ”Pentagram-mysterium löst”, *Aftonbladet* 2013-08-05 https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/21jdV4/pentagram-mysterium-lost (Hämtad 2018-12-27).

Menyes, Carolyn, “You’re Probably Sitting Down at the Dinner Table Wrong”, *The Daily Meal* 2018-03-08 https://www.thedailymeal.com/entertain/how-to-sit-dinner-table (Hämtad 2018-11-29).

Nationalencyklopedin, “Dödssynd”, *Nationalencyklopedin* utan årtal https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/d%C3%B6dssynd (Hämtad 2018-11-27).

Nationalencyklopedin, “Kain”, *Nationalencyklopedin* utan årtal https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/kain (Hämtad 2018-12-23).

Nationalencyklopedin, “Ond” *Nationalencyklopedin* utan årtal https://www.ne.se/uppslagsverk/ordbok/svensk/ond (Hämtad 2018-10-02).

Nationalencyklopedin, “Robin Hood” *Nationalencyklopedin* utan årtal https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/robin-hood (Hämtad 2018-09-18).

Nationalencyklopedin, ”Skuggspel”, *Nationalencyklopedin* utan årtal https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/skuggspel (Hämtad 2018-12-24).

Nationalencyklopedin, “Spira”, *Nationalencyklopedin* utan årtal https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/spira (Hämtad 2018-11-29).

Pfeiffer, Lee, ”The Adventures of Robin Hood: Film by Curtiz and Keighley (1938)”, *Encyclopædia Britannica* 2013-11-22 https://www.britannica.com/topic/The-Adventures-of-Robin-Hood (Hämtad 2018-09-21).

Stracke, Richard, “Saint Bavo: The Iconography”, *Christian Iconography* 2015-09-15 http://www.christianiconography.info/bavo.html (Hämtad 2018-11-29).

Filmografi

Primärmaterial (i kronologisk ordning)

Robin Hood
Douglas Fairbanks Pictures, USA, 1922
Producent: Douglas Fairbanks
Regissör: Allan Dwan
Manusförfattare: Douglas Fairbanks
Fotografer: Arthur Edeson & Charles Richardson
Klipp: William Nolan
Originalmusik: Victor Schertzinger
Skådespelare: Douglas Fairbanks (Earl of Huntingdon/Robin Hood), Wallace Beery (Rikard Lejonhjärta), Sam De Grasse (prins John), Enid Bennett (Lady Marian Fitzwalter) m.fl.
Svartvitt
143 minuter

The Adventures of Robin Hood (Robin Hoods äventyr)
Warner Bros. Pictures, USA, 1938
Producenter: Hal B. Wallis & Henry Blanke
Regissörer: Michael Curtiz & William Keighley
Manusförfattare: Norman Reilly Raine, Seton I. Miller & Rowland Leigh
Fotograf: Tony Gaudio, Sol Polito, W. Howard Greene, Natalie Kalmus
Klipp: Ralph Dawson
Originalmusik: Erich Wolfgang Korngold
Skådespelare: Errol Flynn (Sir Robin of Locksley/Robin Hood), Olivia de Havilland (Lady Marian Fitzwalter), Basil Rathbone (Sir Guy of Gisburne), Claude Rains (prins John), m.fl.
Färg
102 minuter

Robin Hood: Prince of Thieves ("*Robin Hood: Tjuvarnas prins*")
Morgan Creek, USA, 1991
Producenter: Pen Densham, Richard Barton Lewis, John Watson, m.fl.
Regissör: Kevin Reynolds
Manusförfattare: Pen Densham & John Watson

Fotograf: Douglas Milsome
Klipp: Peter Boyle
Originalmusik: Michael Kamen
Skådespelare: Kevin Costner (Robin of Locksley), Morgan Freeman (Azeem), Christian Slater (Will Scarlett), Alan Rickman (Sheriffen av Nottingham), m.fl.
Färg
155 minuter (extended edition, även kallat förlängd version)

Robin Hood
Imagine Entertainment, Relativity Media & Scott Free Productions, USA, 2010
Producenter: Ridley Scott, Brian Grazer, Russel Crowe, m.fl.
Regissör: Ridley Scott
Manusförfattare: Brian Helgeland
Fotograf: John Mathieson
Klipp: Pietro Scalia
Originalmusik: Marc Streitenfeld
Skådespelare: Russel Crowe (Robin Longstride), Cate Blanchet (Marian Loxley), Mark Strong (Sir Godfrey), Oscar Isaac (prins John), m.fl.
Färg
156 minuter (director's cut även kallat regissörens klippning)

Sekundärmaterial (i kronologisk ordning)

Robin Hood and His Merry Men (”*Robin Hood och hans glada män*”)
Clarendon, Storbritannien, 1908
Percy Stow

The Hunchback of Notre Dame (*Ringaren i Notre Dame*)
Universal Pictures, 1923
Wallace Worsley

The Phantom of the Opera (*Fantomen på stora operan*)
Universal Pictures, 1925
Rupert Julian, Lon Chaney, Ernst Laemmle & Edward Sedgwick

Frankenstein (*Frankenstein: mannen som skapade en människa)*
Universal Pictures, 1931
James Whale

The 300 Spartans (*De tappra 300*)
Twentieth Century Fox, 1962
Rudolph Maté

Den enfaldige mördaren
Svenska Ord, Svensk Filmindustri, Svenska Filminstitutet, 1982
Hans Alfredson

The Phantom of the Opera (*Fantomen på operan*)
Warner Bros, Odyssey Entertainment, Really Useful Films, Scion Films, 2004
Joel Schumacher

300
Warner Bros, Legendary Entertainment, Virtual Studios, Hollywood Gang Productions, Atmosphere Entertainment MM, Mel's Cite du Cinema, Nimar Studios, 2006
Zack Snyder

Robin Hood
Summit Entertainment, Appian Way Productions, Safehouse Pictures & Thunder Road Films, USA, 2018
Otto Bathurst